



Europa-
Kommissionen



2020 Tilstandsrapport om uddannelse

DANMARK

Uddannelse og
kurser

Sådan kontakter du EU

Europe Direct er en tjeneste, der besvarer spørgsmål om EU.

Kontakt Europe Direct:

- på gratisnummer: 00 800 6 7 8 9 10 11 (visse operatører tager betaling for disse opkald)
- på følgende nummer: +32 22999696 eller
- pr. e-mail: https://europa.eu/european-union/contact_da

Luxembourg: Den Europæiske Unions Publikationskontor, 2020

© Den Europæiske Union, 2020



Politikken for videreanvendelse af Europa-Kommissionens dokumenter gennemføres i henhold til Kommissionens afgørelse 2011/833/EU af 12. december 2011 om videreanvendelse af Kommissionens dokumenter (EUT L 330 af 14.12.2011, s. 39).

Medmindre andet er angivet, er videreanvendelse af dette dokument tilladt under en Creative Commons Kreditering 4.0 International (CC-BY 4.0)-licens (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>). Det betyder, at videreanvendelse er tilladt, med passende kildeangivelse og angivelse af eventuelle ændringer.

Ved enhver anvendelse eller gengivelse af elementer, der ikke ejes af Den Europæiske Union, kan det være nødvendigt at indhente tilladelse direkte fra de respektive rettighedshavere.

PRINT	ISBN 978-92-76-20479-4	ISSN 2466-9989	doi: 10.2766/911200	NC-AN-20-019-DA-C
PDF	ISBN 978-92-76-20481-7	ISSN 2466-9997	doi: 10.2766/31933	NC-AN-20-019-DA-N
HTML	ISBN 978-92-76-24508-7	ISSN 2466-9997	doi: 10.2766/351361	NC-AN-20-019-DA-Q

Rapport om uddannelsesovervågning 2020

DANMARK

Bind 2 af rapporten om uddannelsesovervågning 2020 indeholder 27 individuelle landerapporter. På basis af de seneste kvantitative og kvalitative data præsenteres og evalueres de vigtigste politiske foranstaltninger i de forskellige EU-medlemsstater. Bindet fungerer derfor som et supplement til andre informationskilder med beskrivelser af de forskellige nationale uddannelsessystemer.

Afsnit 1 indeholder en statistisk oversigt over de primære uddannelsesindikatorer. Afsnit 2 indeholder en kort redegørelse for de primære styrker og udfordringer forbundet med det enkelte lands uddannelsessystem. I afsnit 3 ligger fokus på digital uddannelse. I afsnit 4 ses der nærmere på investeringer i uddannelse. Afsnit 5 omhandler politikker til modernisering af førskole- og skoleniveauet. Afsnit 6 omhandler erhvervsuddannelser. Endelig behandles i afsnit 7 foranstaltninger til modernisering af de videregående uddannelser, mens afsnit 8 handler om voksenuddannelse.

Rapporten om uddannelsesovervågning 2020 er udarbejdet af Europa-Kommissionens Generaldirektorat for Uddannelse, Unge, Idræt og Kultur (DG EAC), med bidrag fra Generaldirektoratet for Beskæftigelse, Sociale Anliggender, Arbejdsmarkedsforhold og Inklusion (DG EMPL) EU-enheden for analyse af uddannelses- og ungdomspolitik, Forvaltningsorganet for Undervisning, Audiovisuelle Medier og Kultur (EACEA) EURYDICE-netværket Eurostat det Europæiske Center for Udvikling af Erhvervsuddannelse og dets europæiske netværk af ekspertise inden for erhvervsuddannelser (ReferNet) og Enheden for Menneskelig kapital og beskæftigelse i direktoratet for Innovation og Vækst i Kommissionens Fælles Forskningscenter (JRC). Medlemmerne af Den Stående Arbejdsgruppe om Indikatorer og Benchmarks blev hørt under udarbejdelsesfasen.

Rapporten blev afsluttet den 15. september 2020.

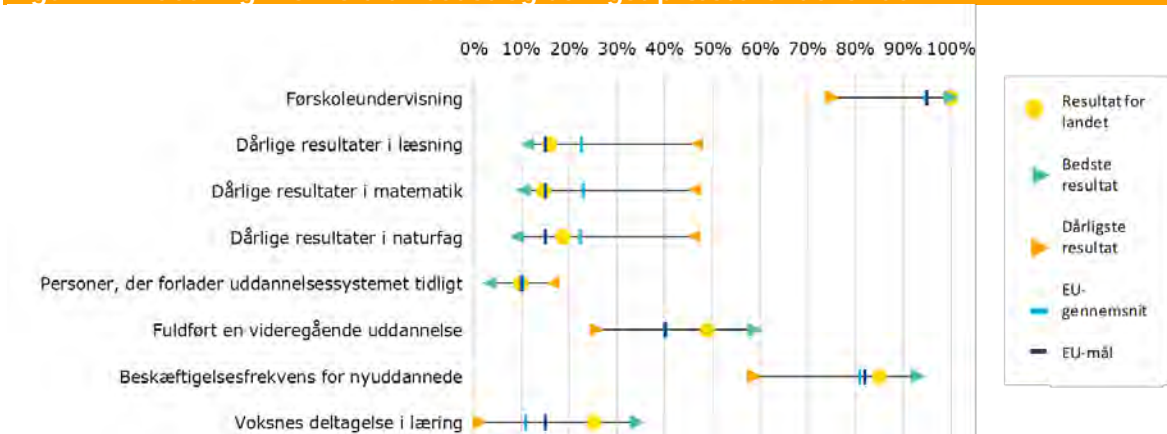
Yderligere kontekstuelle data kan findes på ec.europa.eu/education/monitor

1. Nøgleindikatorer

Figur 1 – Oversigt over nøgleindikatorer

		Danmark		EU-27		
		2009	2019	2009	2019	
ET 2020-referencelværdier						
Unge, der forlader uddannelsessystemet tidligt (18-24 år)		11,5%	9,9%	14,0%	10,2%	
Fuldført en videregående uddannelse (30-34 år)		40,4%	49,0%	31,1%	40,3%	
Førskoleundervisning (fra 4 år til den undervisningspligtige alder)		91,9%	100,0% ¹⁸	90,3%	94,8% ¹⁸	
Andel af 15-årige som er lavt præsterende i:	Læsning	15,2%	16,0% ¹⁸	19,3%	22,5% ¹⁸	
	Matematik	17,1%	14,6% ¹⁸	22,2%	22,9% ¹⁸	
	Naturfag	16,6%	18,7% ¹⁸	17,8%	22,3% ¹⁸	
Beskæftigelsesfrekvens for nyuddannede efter uddannelsesniveau (20-34 år, der har forladt uddannelsessystemet 1-3 år før referenceåret)	ISCED 3-8 (i alt)	86,2%	85,1%	78,0%	80,9%	
Voksnes deltagelse i uddannelsesaktiviteter (25-64 år)	ISCED 0-8 (i alt)	31,4%	25,3%	7,9%	10,8% ^b	
Studentermobilitet	Uddannelsesmoble dimittender (ISCED 5-8)	:	1,8% ¹⁸	:	4,3% ¹⁸	
	Meritmoble dimittender (ISCED 5-8)	:	9,3% ¹⁸	:	9,1% ¹⁸	
Andre baggrundsindikatorer						
Investeringer i uddannelse	Offentlige udgifter til uddannelse i procent af BNP	6,9%	6,4% ¹⁸	5,1%	4,6% ¹⁸	
	Udgifter til offentlige og private institutioner pr. studerende angivet som EUR/PPS	ISCED 1-2	€8 517 ¹²	€8 628 ¹⁷	€6 072 ^{d, 12}	€6 240 ^{d, 16}
		ISCED 3-4	€7 624 ¹²	€6 530 ^{d, 17}	:	€7 757 ^{d, 16}
	ISCED 5-8	:	€12 477 ^{d, 17}	€9 679 ^{d, 12}	€9 977 ^{d, 16}	
Unge, der forlader uddannelsessystemet tidligt (18-24 år)	Født i landet	11,2%	9,7%	12,6%	8,9%	
	Født i udlandet	15,9% ^u	13,1% ^u	29,3%	22,2%	
Fuldført en videregående uddannelse (30-34 år)	Født i landet	41,8%	48,5%	32,0%	41,3%	
	Født i udlandet	26,5%	51,5%	25,1%	35,3%	
Beskæftigelsesfrekvens for nyuddannede efter uddannelsesniveau (20-34 år, der har forladt uddannelsessystemet 1-3 år før referenceåret)	ISCED 3-4	81,9%	81,6%	72,2%	75,9%	
	ISCED 5-8	90,0%	87,9%	83,7%	85,0%	

Kilder: Eurostat; OECD (PISA); Tal for læringsmobilitet beregnes af DG EAC, baseret på data fra UOE 2018. Yderligere oplysninger findes i bilag 1 og bind 1 (ec.europa.eu/education/monitor). Bemærkninger: EU-gennemsnittet for PISA's læsefærdigheder 2018 inkluderer ikke ES; d = forskel i definition, u = lav pålidelighed, : = ikke tilgængelig, 12 = 2012, 16 = 2016, 17 = 2017, 18 = 2018.

Figur 2 - Placering i forhold til bedst og dårligst præsterende lande


Kilde: GD EAC, baseret på data fra Eurostat (LFS 2019, UOE 2018) og OECD (PISA 2018).

2. Højdepunkter

- Uddannelsesinstitutioner, elever, studerende og lærere håndterede fjernundervisningen godt på grund af en fremskredet digitalisering inden for uddannelsessystemet samt et stort engagement og en høj grad af fleksibilitet.
- For unge med migrantbaggrund har fremskridtene været beskedne, hvilket til dels kan skyldes covid-19 og de dermed forbundne vanskeligere betingelser.
- Næsten alle studerende på videregående uddannelser går direkte videre til kandidatuddannelserne. Ny lovgivning tilskynder de unge til at gå videre fra bachelor- til kandidatniveauet.
- Danmark investerer kraftigt i opkvalificering og omskoling, hvilket øger deltagelsen i voksenuddannelse yderligere.

3. Fokus på digital uddannelse

Folkeskolerne er generelt veludstyrede med digitale enheder og højhastighedsinternet.

Det gælder hele 90 % af de danske folkeskoler, fra 0.-10. klasse. Tallet er dermed væsentligt højere end gennemsnittet for hele EU, som ligger på 35 % for 0.-6. klasse og 52 % for 7.-10. Danske skoler har langt oftere internetforbindelser med hastigheder over 100 Mbit/s. På ISCED 2- og 3-niveau¹ bruger over 90 % af eleverne digitale enheder (stationære og bærbare computere) i læringssammenhænge mindst én gang om ugen. For hele EU ligger gennemsnittet på hhv. 52 % og 59 %. Omkring 80-90 % bruger deres egen bærbare computer i skolen, sammenlignet med 12 % og 15 % på EU-plan (Europa-Kommissionen, 2019d). I 2011 iværksatte Danmarks regering sammen med kommunerne et initiativ til 500 millioner DKK (67 millioner EUR) for IT i folkeskolen. Investeringen fortsatte i hele 2016 og 2017 og inkluderede en række obligatoriske læringsplatforme.

Danmark har fulgt en strategisk tilgang til udvikling af digital infrastruktur, onlineresourcer og elevers og læreres digitale færdigheder. I 2011 blev der igangsat en indsats for øget brug af IT i folkeskolen, og der blev investeret 45 mio. DKK (6 mio. EUR) i udvikling af digitale ressourcer (med yderligere investeringer i 2015 og 2016), et digitalt lærernetværk og en offentlig digitaliseringsstrategi i 2016. Den seneste handlingsplan for digitalisering i folkeskolen blev iværksat i 2018 og har introduceret et nyt fag, (*teknologiforståelse*), der i øjeblikket testes både som en del af et andet fag og som et selvstændigt fag.

Elever har gode digitale færdigheder, og lærere føler sig sikre ved at bruge IT i klassen, selv om ikke alle har modtaget formel uddannelse. Hvad angår computer- og IT-færdigheder præsterede de danske elever igen bedst i ICILS' internationale undersøgelse 2018 (553 point i gennemsnit, en stigning på 11 i forhold til 2013 og nåede med 3 % det højeste kompetenceniveau) (Fraillon et al., 2019). Digitale færdigheder vurderes for alle elever i nationale prøver både på grundskoleniveau og på overbygningen (Europa-Kommissionen 2019c). Elevernes socioøkonomiske og etniske baggrund samt manglende adgang til IT-udstyr i hjemmet spiller en mindre rolle i Danmark end i andre lande (Fraillon et al., 2019). Ifølge OECD's TALIS er anvendelsen af IT i forbindelse med projektarbejde i klassen mest udbredt på 7.-10. klassetrin i 2018 (90,4 %, hvilket er en stigning på 16,6 procentpoint på 5 år). I 0.-6. klasse er det tilsvarende tal 58,3. 41 % af lærerne i 0.-6. klasse og 58 % af lærerne i 7.-10. klasse oplyser, at de er blevet formelt uddannet i at bruge IT i undervisningen, hvilket er mere end i andre europæiske lande. Ifølge TALIS følte kun 39,5 % af alle lærere sig velforberejdede i forhold til brugen af IT. For dem, der afsluttede deres uddannelse mere end 5 år tidligere ligger andelen dog på 52,2 %. En evaluering fra 2017 (Rambøll) påviser en klar sammenhæng mellem lærernes tillid til IT og deres effektivitet i forhold til IT-undervisning og peger på, at der er et behov for kontinuerlig opkvalificering.

¹ ISCED 2/ISCED 3 91 %/95 %.

Tekstboks 1: Projekt *Digital avenues for growth* (Digitale veje til vækst) — SMV-kompetence

Formålet med projektet er at støtte SMV'ers vækstpotentiale gennem digitalisering, automatisering og innovation. Målrettede uddannelseskurser fokuserer på de deltagende SMV'ers specifikke behov. Projektet omfatter SMV'er i 90 sjællandske kommuner og støtter kompetenceudviklingen for 370 deltagere. Målet er at skabe 40 nye stillinger inden 2021 og opkvalificere 333 deltagere (90 %).

Projektperiode: 15/05/2018–14/05/2021

ESF's finansieringsprogram: 1 373 813 EUR

<https://regionalt.erhvervsstyrelsen.dk/eu-digitale-veje-til-vaekst-smv-kompetence-1>

Veludviklet IT-infrastruktur kombineret med stærke digitale kompetencer hos lærere og elever muliggjorde en hurtig tilpasning til fjernundervisning efter covid-19-udbruddet. Al førskoleundervisning og alle børneinstitutioner (ECEC), skoler og videregående uddannelsesinstitutioner lukkede i midten af marts 2020. De begyndte gradvist at åbne igen fra midten af april (de videregående uddannelser forventes at genåbne i september). Skoler, lærere og elever var forholdsvis godt forberedt på den pludselige overgang til hjemmeundervisning med en central kommunikationsplatform, forskellige læringsplatforme, digitale strategier og lærere, elever og studerende, som generelt har gode IT-færdigheder. De første forskningsresultater viser, at lærere i stor udstrækning formåede at skabe en god dynamik i det virtuelle læringsmiljø (Gymnasieskolen, 2020a). Ifølge en undersøgelse foretaget af Aarhus Universitet blandt over 10 000 elever i tredje og niende klasse og deres forældre vidste 80 % af eleverne, hvad lærerne ønskede af dem, og de følte sig som en del af et læringsfællesskab. Forældrene spillede en vigtig rolle. 80 % af eleverne modtog støtte fra dem, mere end halvdelen fra lærere og venner. Mindre end 10 % mente, at de ikke fik støtte i hjemmet. Alligevel havde skolelukninger en stor indflydelse på elevernes trivsel: Over 90 % savnede venner og jævnaldrende (60 % deres lærere) og 20 % oplyste, at de havde problemer med at lære tingene online. For at imødegå disse udfordringer tog administrationen en række forskellige forholdsregler og bad lærerne om at være ekstra opmærksomme på at nå ud til særligt udsatte elever. Det var desuden en udfordring at give eleverne tilstrækkeligt med struktur, tilbyde dem varieret undervisningsmateriale, undgå overbelastning af IT og give dem tilstrækkelige muligheder for at arbejde sammen med hinanden.

4. Investering i uddannelse

I forhold til BNP faldt de offentlige udgifter til uddannelse yderligere til 6,4 % i 2018, hvilket dog stadig er langt over EU-gennemsnittet (4,6 %). Udgifterne til uddannelse udgjorde 12,6 % af de samlede offentlige udgifter i 2018, hvilket igen er et pænt stykke over EU-gennemsnittet på 9,9 %. Efter at være faldet i både 2016 og 2017 (henholdsvis 0,6 % og 2,7 %) steg udgifterne i faste priser igen let i 2018 (+ 0,6 %), primært inden for de lange videregående uddannelser (2,3 %), de mellemlange videregående uddannelser og inden for ungdomsuddannelserne. Udgifterne til lærernes løn, 51 %, udgør en langt mindre andel af udgifterne end gennemsnittet for EU, som ligger på 65 %. Danmark bruger en markant større andel på førskole- og grundskoleundervisning (45,5 %) end EU-gennemsnittet (34,1 %) og på de videregående uddannelser (24,6 %; EU-gennemsnittet er 16,4 %).

De seneste investeringer fokuserer på førskole- og grundskoleundervisning. Budgettet for grundskoleundervisningen stiger med 275 mio. DKK (37 mio. EUR) i 2020 og vil stige yderligere med 800 mio. DKK (104 mio. EUR) i 2023. Udgifterne til ECEC vil stige med 828 mio. DKK (107,6 mio. EUR) i 2020 og muliggør implementering af minimumsstandarder og ansættelse af mere kvalificeret personale i kommunalt regi. På ungdomsuddannelserne og de videregående uddannelser bliver tidligere varslede nedskæringer på 678 mio. DKK (91 mio. EUR) i 2020 ikke gennemført. Attraktiviteten ved lønnen for folkeskolelærere og lærere på ungdomsuddannelserne gik tilbage i 2011-2017 i modsætning til tendensen i de fleste andre EU-lande (OECD 2019a). 127,5 mio. DKK (17 mio. EUR), der tidligere var øremærket til et talentprogram for elever, er blevet omfordelt med henblik på at forbedre læreruddannelsen.

5. Modernisering af førskoleundervisning og folkeskoleundervisning

Deltagelsen i førskoleundervisning og børnepasning er høj. Alle børn fra og med 4 år på førskoleniveau og i grundskolen er omfattet af pasningsordninger (100 % i 2018). Ifølge EU-SILK er andelen af børn under 3 år, der modtager pasning, også høj og ligger stabilt på omkring 66 % (2019), næsten det dobbelte af EU-gennemsnittet. Flertallet (58 %) passes i mere end 30 timer om ugen, hvilket er længere end EU-gennemsnittet. Børn over 26 uger har krav på offentligt finansieret fuldtidspasning (Europa-Kommissionen, 2019e). Der er praktisk talt ingen forskel på dårligt og bedre stillede børn i forhold til omfanget af pasning (OECD, 2019b).

Manglen på en overordnet ramme for kvaliteten af børnepasningen og forskelle i grader af professionalisering i forhold til personalet kan medføre kvalitetsudsving. Kommunerne er ansvarlige for børnepasningsordningerne. En nylig rapport fra Danmarks Evalueringsinstitut påpegede, at der var betydelige forskelle mellem de 98 kommuner, f.eks. med hensyn til forhold mellem børn og ansatte, kvalifikationer og personalesammensætning (Danmarks Evalueringsinstitut, 2020). Dagtilbudsloven opstiller ikke minimumskrav til pædagogernes og pædagogmedhjælpernes uddannelse eller til deres fortsatte faglige udvikling. Der findes heller ingen minimumskrav til lederstillinger. Medarbejdernes startløn er høj i forhold til internationale standarder, men forbliver stort set uændret gennem hele karrieren, hvilket har en negativ indvirkning på fagets popularitet. Dette kan resultere i personalemangel på længere sigt, især i betragtning af at man forventer, at antallet af børn vil stige med 60 000 i løbet af de næste 10 år. I 2018 havde kun ca. 60 % af personalet en professionsbachelor i "pædagogik", og ca. 7 % har en formel uddannelse som pædagogmedhjælper. Et højere uddannelsesniveau inden ansættelse har tendens til at medføre bedre interaktion mellem børnene og personalet, hvilket er en nøgelfaktor for gode børnepasningsordninger. Som led i finansloven for 2020 vil der frem mod 2025 gradvist blive indfaset lovbundne minimumsnormeringer (tre børn pr. voksen i vuggestuer og seks børn pr. voksen i børnehaver). I Danmark har man imidlertid vedtaget en revideret pædagogisk læreplan for de 0-6-årige, der skal gennemføres på tværs af alle førskoleinstitutioner inden 2020.

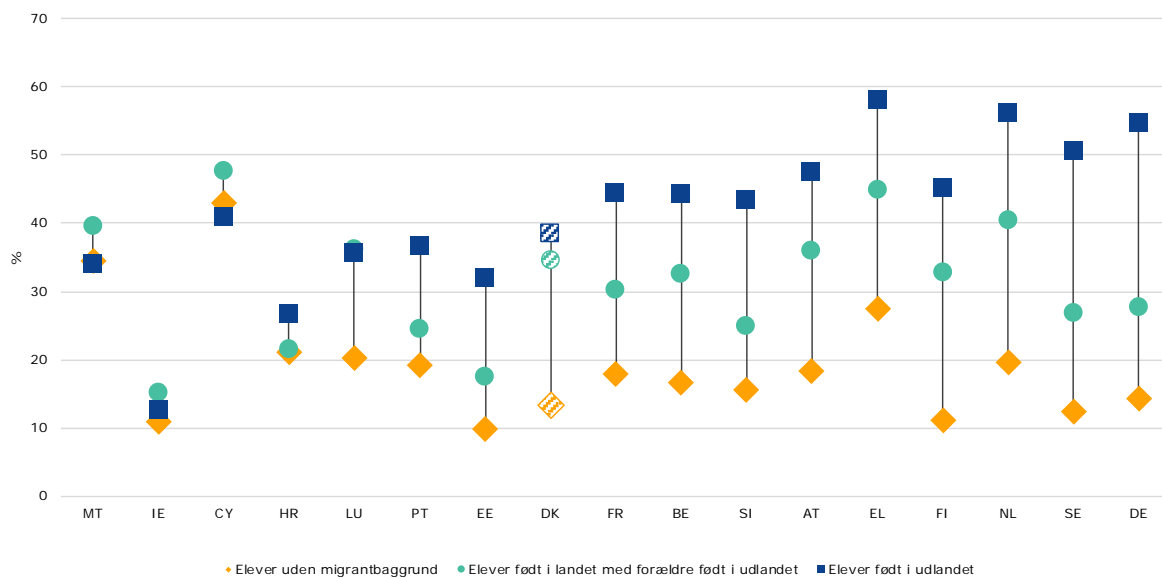
Især af hensyn til dårligt stillede børn er det vigtigt at lette overgangen fra førskolen til grundskolen. For dårligt stillede børn, som sandsynligvis også har brug for støtte i forbindelse med overgangen til grundskolen, er det vigtigt, at børnepasningsordningerne på førskoleniveau er af høj kvalitet. Det overordnede mål om at facilitere overgangen er fastlagt i loven, og der findes en række almindelige metoder, f.eks. udviklingsrapporter, men der er store forskelle på, hvad man gør på lokalt niveau (OECD, 2019b), og det medfører store forskelle i støtten. Regeringen investerer 1,6 mia. DKK (208 mio. EUR) i at skaffe flere pædagogiske medarbejdere i områder, hvor der er særligt mange udsatte børn, og opkvalificere det pædagogiske personale. Ikke desto mindre er der behov for mere opmærksomhed for at facilitere overgangen, især ved at forbedre samarbejdet mellem de ansvarlige myndigheder.

Elever demonstrerer gode solide grundlæggende færdigheder, og andelen af elever, der præsterer dårligt, er lav. Andelen af 15-årige, der præsterer dårligt i forhold til de grundlæggende færdigheder, som målt i OECD's Program for International Student Assessment (PISA) 2018, ligger et godt stykke under EU-gennemsnittet og bedre end eller tæt på EU-benchmarket på 15 % (matematik 14,6 %, læsning 16,0 % og naturfag 18,7 %). Andelen af elever, der ikke klarer sig godt nok i matematik, læsning og naturfag, er stort set uændret siden 2012. Andelen af elever, der klarer sig fremragende, ligger tæt på EU-gennemsnittet, og selv om dette stort set er uændret for matematik og naturfag (henholdsvis 11,6 % og 5,5 %), er tallet for læsning næsten fordoblet inden for det sidste årti (nu 8,4 %).

Der er fortsat socioøkonomiske uligheder og en vis kønsspecifik uligevægt. Ifølge PISA klarer elever med migrantbaggrund sig betydeligt dårligere i læsning (-65 point) end elever med etnisk dansk baggrund. Selv efter at have taget højde for den socioøkonomiske ulighed ligger forskellen på -34 point, hvilket er ca. det dobbelte af EU-gennemsnittet (18,3). Andelen af dårlige læsere blandt elever med anden etnisk baggrund end dansk er også meget høj. Den ligger på 38,3 % mod blot 13,3 % blandt elever med etnisk dansk baggrund. For 2.-generationsindvandrere drejer det sig om 34,6 %, hvilket altså kun er 4 procentpoint lavere. Dette er en væsentlig udfordring, da ca. 10,7 % af eleverne i de danske skoler har migrantbaggrund (OECD, 2019c). 66

% af de elever, der er født udenfor Danmark, og 44 % af de elever, der er 2.-generationsindvandrere, taler ikke dansk i hjemmet. Siden 2009 er kløften inden for læsning blandt den første generation blevet lidt større (+12) og har næsten ikke ændret sig for 2. generation (+1). Der er en markant forskel mellem kønnene, især hvad angår læsning, hvor andelen af dårlige læsere er 9,8 procentpoint lavere blandt piger end blandt drenge. I perioden 2015 til 2018 er denne forskel øget med 3,9 procentpoint.

Figur 3 - Dårlige læsere med migrantbaggrund, PISA 2018



Kilde: OECD (2019), PISA 2018. Note: EU-medlemsstater med en andel af elever med migrantbaggrund på under 5 %, vises ikke i diagrammet.

Trivlsen blandt eleverne er forholdsvis høj og ligger på et stabilt leje. Ifølge PISA fortæller 72 % af eleverne, at de har det godt i skolen (kun 28 % siger, at de ikke har det godt, hvilket er 7,2 procentpoint under EU-gennemsnittet). Men for dem, der ikke har det godt, har det en negativ indflydelse på deres læsefærdigheder, som ligger under gennemsnittet. Mobning er et problem, men har en beskedent negativ indflydelse på læsefærdighederne (-3 for studerende og -9 for folkeskoleelever). Værdierne har ligget stabilt i perioden 2015 til 2018. Fraværsprocenten er den samme for drenge og piger og er tættere knyttet til social ulighed og migrantbaggrund end EU-gennemsnittet. Velvære var et omdrejningspunkt for folkeskolereformen i 2013; ikke desto mindre viste de seneste evalueringer ingen tegn på store forbedringer hverken i trivsel eller i uddannelsesresultater. Reformene på dette område er endnu ikke implementeret fuldt ud.

Manglen på kvalificerede lærere og supplerende personale risikerer at påvirke undervisningskvaliteten i nogen grad. OECD's TALIS-undersøgelse fra 2018 viser, at danske lærere har en høj grad af "self-efficacy" (dvs. tro på egne ressourcer og egen evne til at gennemføre en handling) fra starten af karrieren. En række faktorer påvirker undervisningskvalitet. Skolerne er generelt ca. halvt så store som EU-27-gennemsnittet, antallet af elever pr. lærer er også gunstigt med 11,9, og undervisningsmetoderne har ændret sig til mere autonomi og større ansvarlighed blandt eleverne. Danske lærere bruger mere tid på at undervise i klassen end deres kolleger i andre EU-lande. Skoleledere anser manglen på kvalificerede lærere og supplerende personale til elever med særlige uddannelsesbehov samt mangel på tilstrækkelig tid sammen med eleverne som de største hindringer for at højne kvaliteten af undervisningen. På finansloven for 2020 er der øremærket i alt 275 mio. DKK (37 mio. EUR) til ansættelse af flere lærere på offentlige skoler. Beløbet øges til 800 mio. DKK (107 mio. EUR) i 2023. Fjernelsen af loftet for videregående uddannelser (*uddannelsesloftet*) vil give videregående uddannelsesinstitutioner mulighed for at tilbyde flere studiepladser til lærere (Europa-Kommissionen, 2020).

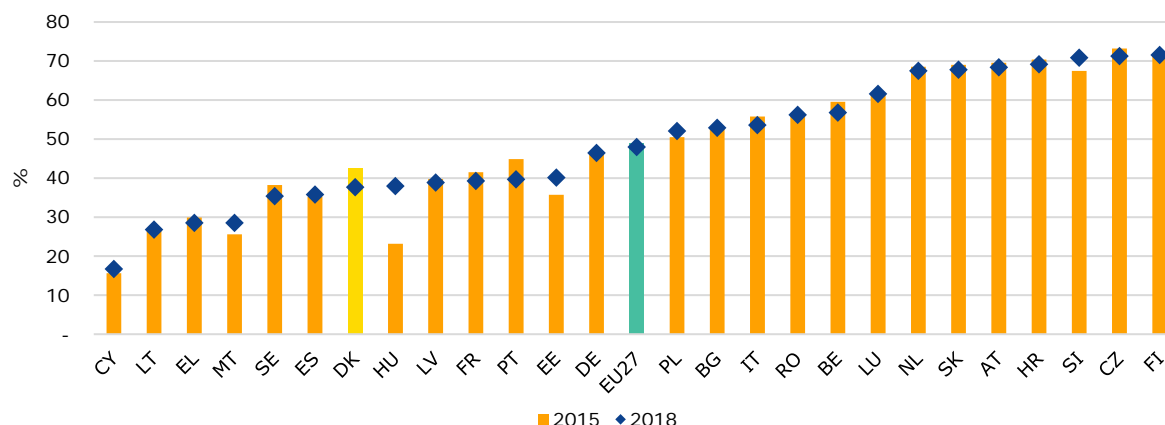
Lærere vælger deres karriere af interesse for børn og ikke på grund af økonomisk sikkerhed, men mange forlader faget tidligt. Danske lærere fortæller, at de primært vælger deres fag for at påvirke børns og unges udvikling (94,2 %) og ud fra andre personlige præferencer (61,1 %); løn eller jobsikkerhed motiverer deres valg mindre. Ca. 20 % af lærerne under 50 år agter dog at stoppe som lærere inden for de næste 5 år (dobbel så mange som EU-gennemsnittet). Lærernes startløn er forholdsvis høj. Men den er stadig lavere end lønnen for andre arbejdstagere med en videregående uddannelse og er blevet mindre attraktiv over tid (OECD 2019a). Lønstrukturen er ret flad, og lønningerne stiger kun lidt i løbet af karrieren. Lærere på offentlige skoler er ofte mere tilfredse med deres økonomiske situation end lærere på privatskoler. Men for skolelederne (TALIS) er det omvendt. Deres lønninger fastlægges af den enkelte skole på basis af lokale forhold. Danske skoler har en høj grad af autonomi. En skoleleder har afgørende indflydelse på personalepolitikker, skolens budget og på den administrative og pædagogiske ledelse af skolen.

Regeringen omstrukturerer adgangen til læreruddannelsen for at øge kvaliteten og mindske frafaldet. Regeringen har omlagt optagelsesprocessen til læreruddannelsen for at sikre en bedre sammenhæng mellem ansøgere og jobkrav og dermed mindske frafaldet, som lå på 41 % i 2005. Med denne omlægning introduceres der et kvalitativt element i adgangen til læreruddannelsen, som afbalancerer institutionernes økonomiske incitament til at maksimere antallet af studerende (OECD, 2019a). Læreruddannelsen er stærk inden for områder som pædagogik, men mindre god, når det gælder om at forberede lærerne på at undervise i et multikulturelt eller flersproget miljø. Mulighederne for faglig udvikling ligger tæt på EU-gennemsnittet, men i forhold til multikulturel og flersproget undervisning og særlige behov er der en række mangler. Ifølge OECD's TALIS-undersøgelse har lærernes kompetencer inden for disse områder ikke forbedret sig i perioden 2013-2018.

Danmark skiftede hurtigt til digital læring under covid-krisen, men hjemmeundervisning har især været en udfordring for de yngre elever. Det viste sig hurtigt, at hjemmeundervisning var en udfordring, især for de mindre børn, der har brug for den struktur, skolerne tilbyder, og for børn med lavere socioøkonomisk baggrund og migrantbaggrund. Undervisningsministeren bad derfor tidligt i nedlukningen lærerne om at nå ud til eleverne på andre måder, hvis de ikke deltog i onlineundervisningen. Ansøgningsprocedurerne for videregående uddannelse blev ændret, og den afsluttende eksamen på gymnasierne blev reduceret til to skriftlige og en mundtlig eksamen. De første forskningsresultater viser, at forældre til børn i folkeskolen havde svært ved at yde den nødvendige støtte til hjemmeundervisning, især når de selv arbejdede hjemmefra. Ikke desto mindre har flere forældre også fortalt, at de har fået en bedre forståelse af deres børns læring og et tættere samarbejde med lærerne. Hjemmeundervisning gav også lærerne nogle udfordringer, især med hensyn til at holde kontakten med eleverne og tilpasse kravene til omstændighederne. Da eleverne vendte tilbage til skolen, medførte det en række nye udfordringer i forhold til hygiejne og fysisk afstand. Administrationen samarbejdede tæt med alle interessenter. Fjernundervisningen havde især haft en negativ indvirkning på motivationen hos eleverne på ungdomsuddannelserne, som var nogle af de sidste, der fik lov til at vende tilbage. Der er blevet afsat 5 millioner DKK (670 000 EUR) til at øge disse elevers motivation gennem yderligere personlig interaktion med lærerne.

6. Modernisering af erhvervsuddannelser

Antallet af elever på erhvervsuddannelserne ligger under den nationale målsætning, og frafaldet er for stort. I 2018 blev 37,7 % af eleverne på ungdomsuddannelserne optaget på en erhvervsrettet uddannelse, og det er under EU-gennemsnittet, som ligger på 48,4 %. De regionale forskelle er markante, og man finder den laveste andel i de større byer (Cedefop, 2020). Ifølge nationale data har erhvervsuddannelserne de højeste frafaldsprocenter sammenlignet med andre uddannelsesforløb. (Danmarks Statistik, 2019). Ifølge de senest tilgængelige data fra EU's undersøgelse af arbejdsstyrken i 2016 eksponeres eleverne på erhvervsuddannelserne i lavere grad for arbejdsbaseret læring under deres uddannelsesforløb end EU-gennemsnittet (53,1 % mod 59,5 %). Danmark ligger dog over EU-gennemsnittet i forhold til lærepladser, som repræsenterer en omfattende måde at integrere arbejdsbaseret læring i erhvervsuddannelserne på. Beskæftigelsesfrekvensen blandt nyuddannede fra erhvervsuddannelserne faldt en anelse fra 85,0 % i 2018 til 84,7 % i 2019, men ligger stadig over EU-gennemsnittet på 79,1 %.

Figur 4 - Andel af elever på de erhvervsrettede ungdomsuddannelser, 2015 og 2018


Kilde: Eurostat, UEO: educ_uoe_enrs04

Der afholdes afsluttende eksamener på erhvervsuddannelserne, hvis det er muligt. Er det ikke det, kan erhvervsskolerne stadig tildele eleverne et eksamensbevis. Erhvervsskolerne genåbnede den 20. april efter covid-19-nedlukningen i marts for studerende med mindre end et år til afgangseksamen. Elever, der ikke er i stand til at gennemføre deres uddannelsesforløb inden for normeret tid, har mulighed for at forlænge det. Under covid-19-pandemien har man i stigende grad benyttet sig af fjernundervisning på erhvervsuddannelserne. Lærere og elever har dog udtrykt deres bekymring over manglen på muligheder for at erhverve sig praktisk erfaring i forbindelse med de mere praktiske fagforløb. Evalueringer påpeger, at risikogrupper vil blive yderligere udfordret (Cedefop, 2020). Undervisningsministeriet har foretaget en generel evaluering af erhvervsuddannelsesinstitutionernes anvendelse af IT-platforme og konkluderet, at der er sket klare fremskridt.

Danmark fortsætter bestræbelserne på at afhjælpe manglen på lærepladser. Netværket af "fordelsprogrammer" blev udvidet fra 29 til 37 i 2019. Programmet yder økonomisk støtte til arbejdsgivere for derigennem at garantere lærepladser til elever, der har afsluttet deres erhvervsuddannelse (GF2) (Cedefop, 2020). Ifølge en analyse fra Byggeriets Arbejdsgivere (BYG) vil covid-19-krisen dog have stor indflydelse på udbuddet af lærepladser. I det værst tænkelige scenarie reduceres antallet af lærepladser med 7 700 fra 35 500 i 2019 til 27 800 i 2020 (Dansk Byggeri, 2020). I foråret 2020 havde 14 500 elever, der havde afsluttet deres uddannelse, samt 500, der havde mistet deres læreplads under krisen, brug for en læreplads (Folketinget, 2020). Der er indgået en trepartsaftale for at omfordele et overskud på ca. 670 mio. EUR fra Arbejdsgivernes Uddannelsesbidrag (AUB) til en løntilskudsordning til lærepladserne. Fra 1. maj indtil udgangen af 2020 får virksomheder et tilskud på 75 % af lønnen til deres lærlinge. Løntilskuddet omfatter også nye aftaler: 45 % for korte aftaler og 90 % for almindelige uddannelsesaftaler. Derudover modtog alle arbejdsgivere et ekstraordinært tilskud som støtte til den fortsatte etablering af lærepladser (Beskæftigelsesministeriet, 2020).

7. Modernisering af de videregående uddannelser

Gennemførelsesprocenten på de videregående uddannelser er fortsat med at stige og lå på 49 % i 2019. For kvinderne er tallet 57,1 %, mens det for mænd ligger på 41,2 % og dermed noget lavere. Gennemførelsesprocenten på de videregående uddannelser varierer betydeligt mellem byer (65,7 %) og landdistrikter (32 %) – en forskel på 33,7 procentpoint, hvilket er dobbelt så højt som EU-gennemsnittet. Gennemførelsesprocenten for studerende med etnisk dansk baggrund (48,5 %) og for studerende med anden etnisk baggrund end dansk (51,5 %) er forholdsvis ens. For studerende, der er født uden for EU, ligger den noget lavere, nemlig på 45,1 %. På de naturvidenskabelige og tekniske uddannelser stiger gennemførelsesprocenten fortsat langsomt. Med 22,4 % i 2018 ligger den dog fortsat under EU-gennemsnittet på 25,4 %. 32 % af de studerende på de naturvidenskabelige og tekniske uddannelser er kvinder mod 56 %, hvis man ser på samtlige studieområder. Begge tal ligger lige omkring EU-gennemsnittet.

De studerende har en relativt høj alder og er mere tilbøjelige til at gennemføre deres studier inden for den fastsatte tidsplan og fortsætte til mindst kandidatniveau. Danske studerende er generelt ældre end andre studerende i EU: 25,9 % af de studerende på bachelorniveau og 49,9 % af de studerende på kandidatniveau var 25 år eller ældre. Disse er dog mere tilbøjelige til at afslutte deres studier til tiden (50 %, og endnu 30 % efter yderligere 3 år), og få falder fra (mindre end 15 %) (OECD 2019f). Efter at have opnået en bachelorgrad fortsætter 99 % med en kandidatgrad. Det skyldes i høj grad SU-ordningen, som gør det nemmere for dem at fortsætte. Regeringen ønsker at tilskynde færdiguddannede bachelorer til at gå ind på arbejdsmarkedet, og har derfor gjort det muligt for de studerende at vente op til 3 år efter afsluttet bachelorgrad med at starte på en kandidatuddannelse, uden at de af den grund mister deres rettigheder. Den økonomiske gevinst ved at tage en videregående uddannelse er forholdsvis beskeden. Lønnen er således ca. 10 % højere for bachelorer, mens den er ca. 20 % højere for personer med en kandidatgrad (OECD 2019f).

Der er mange internationale studerende i Danmark, især på ph.d.-niveau, og universiteterne har en høj videnskabelig produktion. På ph.d.-niveau er ca. 36,2 % internationale studerende, på kandidatniveau er det 19,6 %, på korte videregående uddannelser 12,98 % og på bachelorniveau 5,79 %. De mange kurser, der udbydes på engelsk, de ikkeeksisterende studieafgifter kombineret med uddannelsesstøtten gør Danmark til et meget attraktivt studieland for internationale studerende. Da det imidlertid kun er et fåtal af de udenlandske kandidater, der bliver boende i landet for at arbejde efter uddannelsen, har regeringen besluttet at reducere antallet af kurser på engelsk. Med den store tilstrømning af videnskabelige talenter var Danmark i 2015 blandt de mest produktive lande med hensyn til videnskabelige publikationer (OECD 2019f).

Tekstboks 2: Danske universiteter har en lang tradition for suppleringskurser, der udbyder uformel uddannelse

Suppleringskurser på universitetet er et landsdækkende initiativ, der har til hensigt at viderefremme de forskningsresultater, der produceres på de videregående uddannelsesinstitutioner, til samfundet i form af forelæsninger og kurser. De udbydes via fire afdelinger, som hhv. ligger i København, Aarhus, Odense og Aalborg. Derudover tilbydes der over 100 forskellige kurser i andre regioner gennem Folkeuniversitetet. Programmet dækker en bred vifte af fagdiscipliner, herunder sundheds- og naturvidenskab, humaniora, samfundsvidenskab og teologi. Folkeuniversitetet yder tilskud til dækning af nogle af omkostningerne (undervisning, rejser og administration). Deltagerne betaler et gebyr, der udgør mellem en fjerdedel og en tredjedel af omkostningerne (Undervisningsministeriet, 2018).

8. Styrkelse af voksenuddannelse

Voksnes deltagelse i læring er faldet markant i de senere år, men er stadig blandt de højeste i EU. Kvoten er faldet fra 31,3 % i 2015 til 25,3 % i 2019, hvilket er mere end dobbelt så højt som gennemsnittet for de 27 EU-lande (10,8 %). Faldet kan skyldes den store økonomiske aktivitet, hvor arbejdsgiverne har givet deres medarbejdere mindre tid til uddannelse – den kendsgerning, at deltagelse for folk i beskæftigelse er faldet mere end for arbejdsløse, understøtter denne hypotese. Blandt de 25,3 %, der deltager i voksenuddannelse, er der ingen signifikante forskelle i forhold til kvalifikationsniveau eller uddannelsesmæssig baggrund. Der er dog en markant forskel mellem kønnene, idet kun ca. 20,7 % af mændene deltager i voksenuddannelse, mens tallet for kvindernes vedkommende ligger på 30,0 % (Cedefop, 2020).

Med indgåelsen af en politisk aftale (oktober 2019) er der blevet øremærket 102 mio. DKK (13,7 mio. EUR) til opkvalificering af ufaglærte arbejdstagere. Det overordnede mål er at lette overgangen fra ufaglært til faglært arbejde og afhjælpe manglen på arbejdskraft ved at sikre tilstrækkelig tilgang af kvalificerede arbejdstagere med de nødvendige kompetencer. Det blev også aftalt at fortsætte jobrotationsordningen i 2020, så ufaglærte i bestemte sektorer (f.eks. sundhedssektoren) kan deltage i uddannelse og opkvalificere sig til at blive faglærte inden for samme felt, mens en nyrekrutteret, tidligere arbejdsløs udfylder stillingen, så længe uddannelsen finder sted. Den nationale koalition for digitale færdigheder og job blev lanceret i februar 2019 og sigter mod at fremme digitale færdigheder. Den har over 10 000 medlemmer og støtter tiltag, der skal fremme tilgangen af kvalificerede kandidater i overensstemmelse med arbejdsmarkedets

behov (Cedefop, 2020). Voksnes digitale færdigheder er bedre end EU-gennemsnittet, og meget få danskere har ingen digitale færdigheder (DESI 2019).

9. Litteraturliste

Beskæftigelsesministeriet Danmark (2020). Trepartsaftale skal sikre flere lære- og elevpladser. <https://bm.dk/arbejdsomraader/aktuelle-fokusomraader/covid-19/>

Cedefop ReferNet Danmark (2019). Danmark: et nyt initiativ/en ny lov for erhvervsuddannelser. <https://www.cedefop.europa.eu/el/news-and-press/news/denmark-new-vet-initiativelaw>

Cedefop ReferNet Danmark (2020). Danmark: Bedre muligheder for studerende til at gå videre fra en erhvervsuddannelse til en videregående uddannelse. <https://www.cedefop.europa.eu/el/news-and-press/news/denmark-better-opportunities-vet-students-progression-higher-education>

Cedefop ReferNet Denmark (2020a). Danmark: introductory basic education for people under 25 consolidated. <https://www.cedefop.europa.eu/el/news-and-press/news/denmark-introductory-basic-education-people-under-25-consolidated>

Danmarks Evalueringsinstitut (2020). Kvalitet i Dagtilbud, s.l.: EVA.Danmarks statistik Erhvervsuddannelser i Danmark 2019: <https://www.dst.dk/da/Statistik/Publikationer/VisPub?cid=32526>

Kommissionen og EACEA/Eurydice (2017), Citizenship Education at School in Europe — 2017. Eurydice Report. Luxembourg: Den Europæiske Unions Publikationskontor. <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/6b50c5b0-d651-11e7-a506-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-56573425>

Europa-Kommissionen(2019a), Indekset over den digitale økonomi og det digitale samfund (DESI).

Europa-Kommissionen, (2019b), Indekset over den digitale økonomi og det digitale samfund (DESI), Landerapport 2019 for Danmark. <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/digital-economy-and-society-index-desi-2019>

European Commission (2019c), Digital Education at School in Europe, Eurydice. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/d7834ad0-ddac-11e9-9c4e-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-105790537>

European Commission (2019d) 2nd Survey of Schools: ICT in education – Denmark Country Report. <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/2nd-survey-schools-ict-education>

European Commission/ECEA/Eurydice (2019e), Key Data on Early Childhood Education and Care (2019), https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/sites/eurydice/files/kd_ecec_2019_report_en_0.pdf

European Commission, (2019f). PISA 2018 and the EU. Striving for fairness through education. https://ec.europa.eu/education/news/pisa-2018_en

Commission (2020) European Semester, Country Report Denmark. https://ec.europa.eu/info/publications/2020-european-semester-country-reports_en

Eurostat. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Early_leavers_from_education_and_training

Fagbladet boligen: <https://fagbladetboligen.dk/artikler/2020/april/dansk-byggeri-7700-faerre-praktikpladser-i-2020/>

Fraillon, J. et al (2019) Preparing for Life in a Digital World, IEA International Computer and Information Literacy Study 2018. <https://www.springer.com/gp/book/9783319142210>

Gymnasieskolen (2020) Digitalisering må ikke overlades til den enkelte. [Online]. <https://gymnasieskolen.dk/digitalisering-maa-ikke-overlades-til-den-enkelte>

Nyt fra Danmarks Statistik 12. marts 2020 - Nr. 98 <https://www.dst.dk/da/Statistik/nyt/NytHtml?cid=30304>

Rambøll, (2017), kortlægning af e-læring i de videregående uddannelser, Uddannelses-og Forskningsstyrelsen. <https://ufm.dk/publikationer/2017/kortlaegning-af-e-laering-ved-de-videregaende-uddannelser>

OECD (2018): Engaging Young Children – Lessons from Research about Quality in Early Childhood Education and Care. <http://www.oecd.org/education/engaging-young-children-9789264085145-en.htm>

OECD (2019a), Working and Learning Together: Rethinking Human Resource Policy for Schools, OECD Reviews of School Resources, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/b7aaf050-en>

OECD (2019b). Starting strong 2018, Paris: OECD Publishing. <http://www.oecd.org/education/school/startingstrong.htm>

OECD (2019c), PISA 2018 Results (Volume I): What Students Know and Can Do, PISA, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/5f07c754-en>

OECD (2019), PISA 2018 Results (Volume II): Where All Students Can Succeed, PISA, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/b5fd1b8f-en>

OECD (2019h), PISA 2018 Results (Volume III): What School Life Means for Students' Lives, PISA, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/acd78851-en>

OECD (2019d) PISA 2018 Country Note: Denmark
https://www.oecd.org/pisa/publications/PISA2018_CN_DNK.pdf

OECD (2019g) Reviews of School Resources. Working and Learning Together: Six policy approaches to support effective working environments in schools. 2019 <http://www.oecd.org/education/school-resources-review/Six-Policy-Approaches-to-Support-Effective-Working-Environments-in-Schools.pdf>

OECD (2019e), TALIS 2018 Results (Volume I): Teachers and School Leaders as Lifelong Learners, TALIS, OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/1d0bc92a-en>

OECD (2019f) Benchmarking Higher Education Systems Performance, Higher Education, OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/be5514d7-en>

OECD (2020), TALIS 2018 Results (Volume II): Teachers and School Leaders as Valued Professionals, TALIS, OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/19cf08df-en>

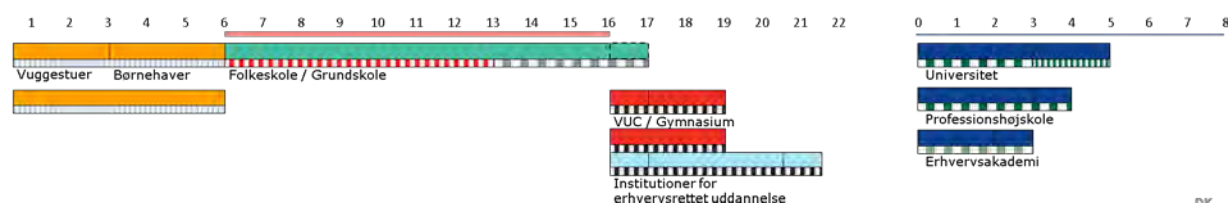
Folketinget <https://www.ft.dk/samling/20191/spoergsmaal/s1184/index.htm>

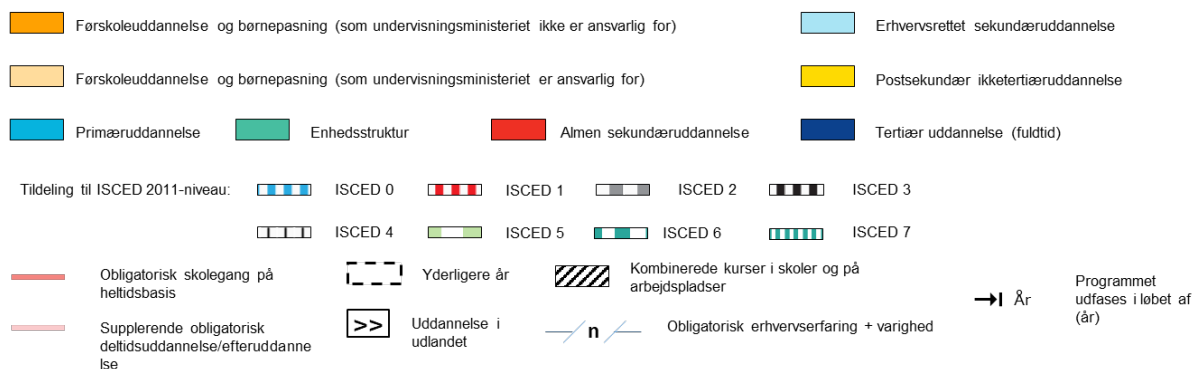
Folketinget <https://www.ft.dk/samling/20191/spoergsmaal/s1125/index.htm>

Bilag I: Kilder til nøgleindikatorer

Indikator	Eurostats onlinedatakode
Uddannelsesfrafald	edat_lfse_14 + edat_lfse_02
Gennemførelse af videregående uddannelse	edat_lfse_03 + edat_lfs_9912
Førskoleundervisning	educ_uoe_enra10
Dårlige resultater i læsning, matematik og naturfag	OECD (PISA)
Beskæftigelsesfrekvens for nyuddannede	edat_lfse_24
Voksnes deltagelse i læring	trng_lfse_03
Offentlige udgifter til uddannelse i procent af BNP	gov_10a_exp
Udgifter til offentlige og private institutioner pr. elev/studerende	educ_uoe_fini04
Læringsmobilitet:	
- Uddannelsesmobile dimittender	<i>GD EAC beregning baseret på data fra Eurostat/UIS/OECD</i>
- Meritmobile dimittender	

Bilag II: Uddannelsessystemets opbygning





Kilde: Europa-Kommissionen/EACEA/Eurydice, 2020. Opbygningen af de europæiske uddannelsessystemer 2019/2020: Skematiske oversigter. Fakta og tal fra Eurydice. Luxembourg: Den Europæiske Unions Publikationskontor.

Bemærkninger og spørgsmål til denne rapport er velkomne og kan sendes via e-mail til:
 Klaus KOERNER
Klaus.KOERNER@ec.europa.eu
 eller
EAC-UNITE-A2@ec.europa.eu

Resumé

2020 har været et år med hidtil usete udfordringer for uddannelsessektoren. De skolelukninger fra midten af marts og mindst to måneder frem, der fandt sted stort set overalt som følge af covid-19-udbruddet, påvirkede mere end 95 millioner elever og studerende og 8 millioner lærere og undervisere i hele EU på alle uddannelsesniveauer og i alle sektorer. Men en kæmpe indsats fra uddannelsessektoren gjorde det muligt for medlemsstaterne at sikre kontinuitet i undervisningen ved hurtigt at gå over til fjernundervisning, ofte inden for blot få dage eller uger. Fra efteråret 2020 har langt størstedelen af medlemsstaterne genoptaget den fysiske undervisning, dog i de fleste tilfælde med strenge sikkerhedskrav og med beredskabsplaner, der har gjort denne tilbagevendende til skolen vanskelig, både fra et pædagogisk og organisatorisk synspunkt.

Ulige adgang til fjernundervisning, kvalitet og trivsel har givet anledning til væsentlige bekymringer. De første undersøgelser viser, at der er store forskelle med hensyn til adgangen til fjernundervisning imellem landene og i de enkelte lande. Mens dækningen i nogle medlemsstater omfattede stort set alle (f.eks. var det i Slovenien færre end 2 % af eleverne, der ikke kunne nås), var der i andre medlemsstater en væsentlig andel af eleverne, der ikke kunne modtage undervisning (f.eks. 48 % af eleverne i Italien). Årsagerne til denne udelukkelse af elever omfattede mangel på udstyr, dårlige internetforbindelser og/eller vanskelige forhold i hjemmet, og mange medlemsstater uddelte tablets og bærbare computere for at afhjælpe problemerne. Undervisningspraksisserne varierede også betydeligt blandt skolerne, selv inden for samme land, hvilket førte til ulige kvalitet. De indledende forskningsresultater og undersøgelser skønner, at den fysiske nedlukning af skolerne kan påvirke læringsudbyttet som følge af den manglende undervisningstid og det reducerede pædagogiske indhold. Erhvervsuddannelserne blev yderligere ramt af nedlukningen af virksomheder, hvilket afbrød den arbejdsbaserede undervisning. Endelig rapporteres det, at elevernes manglende mulighed for social interaktion med deres venner og undervisere samt stress forbundet med fjernundervisning har haft store negative konsekvenser for elevernes velbefindende.

Der er en risiko for, at krisen kan påvirke sårbare elever mest, herunder elever fra en lavere socioøkonomisk baggrund og elever med særlige undervisningsbehov og i landområder eller fjerntliggende områder. Krisen var dog ikke blot en udfordring for de allerede kendte sårbare grupper, men også for mange andre elever, der af forskellige årsager, som eksempelvis et mindre støttende hjemmemiljø og manglende motivationsfaktorer, havde svært ved at håndtere de nye omstændigheder. Som svar på denne problemstilling etablerede nogle lande støtteforanstaltninger, og eksempelvis Irland, Kroatien og Malta etablerede forskellige former for psykologisk støtte til elever, der var i risiko for at blive demotiverede. Belgien (den fransktalende del) besluttede ikke at tilvejebringe nyt læringsindhold for at undgå uligheder.

Uddannelsessystemerne oplevede særlige udfordringer med hensyn til afsluttende årseksamener og indskrivning på universiteterne. Afsluttende årseksamener og indskrivning på højere uddannelsesinstitutioner har også været en stor udfordring, og medlemsstaternes tilgang til dette varierede meget fra land til land. Tyskland besluttede at gennemføre alle afsluttende eksamener, mens andre lande (f.eks. Østrig og Slovakiet) foretrak at udskyde de afsluttende eksamener på ungdomsuddannelserne samt deadline for ansøgninger til universitetet. I nogle medlemsstater blev de afsluttende eksamener aflyst (f.eks. Frankrig og Sverige) og erstattet af løbende evaluering.

Undervisning og læring i den digitale tidsalder

Covid-19-krisen har vist vigtigheden af at få styrket de digitale løsninger til undervisning og læring i Europa, og krisen har ligeledes vist, hvor svaghederne skal findes. Medlemsstaterne har i vidt omfang investeret i digital uddannelse, navnlig i digital infrastruktur med støtte fra strukturfondene. Det betyder, at der er sket en betydelig udvikling i skolernes digitale infrastruktur gennem det seneste årti, om end der fortsat er store uligheder i mange lande. Andelen af elever, der modtager undervisning på skoler med digitalt udstyr og internetforbindelser af høj kvalitet, varierer meget på tværs af Europa, hvor andelen er højest i de nordiske lande og

går fra 35 % (ISCED 1) til 52 % (ISCED 2) til 72 % (ISCED 3). Kun 8 % af eleverne modtager undervisning på skoler i en landsby eller lille by, hvor der er adgang til en højhastighedsforbindelse til internettet på mere end 100 Mbps.

Underviserne var imidlertid ikke tilstrækkeligt forberedte på at anvende digitale teknologier i klasseværelset før krisen. Investering i digitale infrastrukturer og værktøjer har ikke altid været tilstrækkeligt ledsaget af relevant forberedelse af underviserne. I gennemsnit i EU rapporterede mindre end halvdelen af underviserne (49,1 %), at IKT var en del af deres formelle uddannelse. Selv om et stigende antal undervisere deltager i efteruddannelsesprogrammer vedrørende anvendelsen af digitale teknologier, omsættes dette ikke altid i praksis i undervisningen.

Elevernes digitale færdigheder forbedres, men de er ikke digitale indfødte. I modsætning til den gængse opfattelse af, at vor tids yngre generation er en generation af "digitale indfødte", viser ICILS-resultaterne, at de unge ikke udvikler avancerede digitale færdigheder blot ved at vokse op og anvende digitalt udstyr. Underpræstation, dvs. manglende forståelse og udførelse af selv de mest basale IKT-funktioner, er et udbredt problem i EU. I 2018 var så mange som 62,7 % af de italienske elever² ikke i stand til at komme over den fastsatte grænse for underpræstation. Dette samme gjorde sig gældende for 50,6 % af eleverne i Luxembourg, 43,5 % i Frankrig, 33,5 % i Portugal, 33,2 % i Tyskland, 27,3 % i Finland og 16,2 % i Danmark.

Tilpasningen til krisen var lettere for de medlemsstater, der var længere fremme med hensyn til digital uddannelse som følge af gennemførelsen af omfattende nationale strategier i de seneste år (f.eks. Finland, Danmark og Estland). Dette viser vigtigheden af at investere i omfattende politikker for digital uddannelse, der dækker en række forskellige aspekter, herunder digitalt udstyr, udvikling af færdigheder, pædagogisk indhold, relevante støtteforanstaltninger mv. En effektiv anvendelse af EU-midler har haft stor betydning i den forbindelse. Eksempelvis var Kroatien i det store og hele effektive med hensyn til håndteringen af krisen takket være de forberedelser, der var gennemført som en del af e-skolerne med støtte fra et projekt under Den Europæiske Socialfond (ESF) og et pensumreformprojekt. I Estland har 80 % af underviserne i årene 2016-2020 deltaget i efteruddannelsesprogrammer i digitale færdigheder, hvoraf meget var finansieret under ESF.

Målene for uddannelse og erhvervsuddannelse 2020

Takket være medlemsstaternes vedvarende indsats er deltagelsen i førskoleundervisning og børnepasningsordninger høj, men ulige adgang og kvalitet er fortsat en udfordring. I gennemsnit var deltagelsen i førskoleundervisning og børnepasningsordninger i EU 94,8 % i 2018, hvilket er blot 0,2 procentpoint under målet. Nogle medlemsstater har dog ikke gjort tilstrækkelige fremskridt og lå fortsat et godt stykke under 2020-benchmarket, navnlig Grækenland (75,2 %), Kroatien (81,0 %), Slovakiet (82,2 %), Bulgarien (82,4 %) og Rumænien (86,3 %). Endvidere er deltagelsen ofte lavere for børn fra dårligt stillede familier, herunder familier med migrantbaggrund og sårbare minoriteter såsom Roma-folket. Der er også betydelige geografiske forskelle med hensyn til adgang (Spanien, Portugal, Kroatien og Italien), og ulige kvalitet er et problem i flere medlemsstater (Østrig, Sverige, Danmark, Malta og Rumænien). Medlemsstaterne har truffet adskillige foranstaltninger for at opnå fremskridt, eksempelvis er den obligatoriske førskolealder blevet sænket i Bulgarien (til fire år), Belgien og Slovakiet (til fem år). Endvidere er der indført målrettet økonomisk støtte til familier i Tyskland og Italien. Derudover er der kommet et stigende politisk fokus på at forbedre kvaliteten i flere lande, og eksempelvis er Litauen i færd med at udvikle et kvalitetsvurderingssystem, mens Østrig og Malta gennemgår kvalifikationskravene til de ansatte.

Andelen af unge, der forlader uddannelsessystemet tidligt lå på 10,2 % i 2019, hvilket kun er 0,2 procentpoint fra målsætningen. Dette er et fremskridt på 4 procentpoint for det seneste årti. Der er færre piger (8,4 %) end drenge (11,9 %), der forlader uddannelsessystemet

² Kritikere af resultaterne af ICILS-undersøgelsen har påpeget, at de italienske resultater ikke bør sammenlignes direkte med andre lande, da de elever, der deltog i testen, i gennemsnit var et år yngre end i andre lande.

tidligt. Disse tal skjuler dog store forskelle mellem de enkelte lande, hvor tallene varierer mellem 3 % i Kroatien og 17,3 % i Spanien. I visse lande er der sket betydelige fremskridt, navnlig Portugal (20,3 procentpoint), Spanien (13,6 procentpoint) og Grækenland (10,1 procentpoint).

De grundlæggende færdigheder er dog ikke forbedret gennem det seneste årti. Desværre har EU ikke nået sit mål om at reducere underpræstationerne inden for grundlæggende færdigheder til mindre end 15 %, og der er sket meget få fremskridt i det seneste årti. Tallet for underpræstation lå på 21,7 % for læsning, 22,4 % for matematik og 21,6 % for de videnskabelige fag i 2018, hvor den seneste PISA-test fandt sted. Det betyder, at Europa står overfor en udfordring, hvor mere end hver femte af de 15-årige underpræsterer inden for grundlæggende færdigheder, hvilket varslers ilde for deres chancer i såvel deres arbejdsliv som deres privatliv. I læsning nåede kun fire EU-medlemsstater ET2020-benchmarket på 15 %: Estland (10,2 %), Danmark (14,6 %), Polen (14,7 %) og Finland (15,0 %). I den anden ende af skalaen oversteg underpræstationstallet 30 % i Rumænien (46,6 %), Bulgarien (44,4 %), Cypern (36,9 %), Grækenland (35,8 %) og Malta (30,2 %). Flere medlemsstater har for nylig gennemført pensumreformer (Grækenland, Kroatien, Litauen, Nederlandene, Letland og Rumænien) med henblik på at overgå til kompetencebaseret uddannelse, gennemgået deres evaluerings- og vurderingsmetoder (Cypern og Litauen) og styrket kvalitetssikringen, men resultaterne af disse reformer har ikke vist sig endnu.

Den socioøkonomiske baggrund er stadig den mest afgørende faktor for de uddannelsesmæssige resultater i EU, hvor den hindrer en betydelig andel af de unge mennesker i at få et passende niveau af grundlæggende færdigheder og opnå opadgående social mobilitet. Dens indflydelse er særlig stærk i Ungarn, Rumænien, Bulgarien, Luxembourg, Slovakiet og Frankrig. På samme måde underpræsterer elever med migrantbaggrund sammenlignet med deres kammerater i høj grad inden for læsning i Tyskland, Danmark, Frankrig og Portugal. Disse uligheder skyldes delvist koncentrationen af elever med samme baggrund på visse skoler og forskelle i undervisningskvaliteten på de forskellige skoler. For at afhjælpe disse uligheder har Frankrig øget lønnen for undervisere, der arbejder på dårligt stillede skoler, og halveret klassestørrelsen på de første to klassetrin. Italien træffer foranstaltninger til at reducere de regionale forskelle og har planer om at identificere udfordrede skoler i fem sydlige regioner. Støtten til sprogindlæring er blevet øget i Malta, Slovenien, Grækenland og Belgien (den fransktalende del) med henblik på at støtte integrationen af nyankomne migranter. Østrig afprøver målrettet finansiering til dårligt stillede skoler. Der er for nyligt iværksat reformer med henblik på at forbedre den inkluderende undervisning for elever med særlige uddannelsesbehov i Polen, Irland, Malta, Cypern og Grækenland.

Uddannelsessystemernes resultater afhænger i høj grad af kvaliteten af undervisningen, og alligevel står lærerprofessionen over for store udfordringer i hele EU. Lærerarbejdsstyrken bliver ældre i de fleste medlemsstater. I visse lande (Estland, Litauen, Ungarn, Portugal og Italien) er mere end halvdelen af underviserne over 50 år. Der er mangel på kvalificerede undervisere i størstedelen af medlemsstaterne, hvilket hovedsageligt skyldes, at det ikke er en særlig attraktiv profession. Ifølge TALIS-undersøgelsen mener kun 18 % af underviserne, at deres profession er værdsat af samfundet. En styrkelse af lærergerningen har derfor været en vigtig prioritet for regeringerne i de seneste år. Flere lande har øget lønningerne til undervisere (Bulgarien, Tjekkiet, Estland, Kroatien, Ungarn, Litauen og Slovakiet) og øget budgetterne (Finland og Danmark) for at afhjælpe problemer med manglen på undervisere. Der er ligeledes truffet foranstaltninger til at gøre det lettere at tiltræde gerningen ved eksempelvis at lette kravene til grunduddannelsen som lærer eller fremme alternative veje til lærergerningen (Belgien, Tjekkiet, Estland og Letland), navnlig fra områder inden for naturvidenskab, teknologi, ingeniørvirksomhed og matematik. Letland indfører et fremskyndet læreruddannelsesprogram for universitetsstuderende inden for naturvidenskab, teknologi, ingeniørvirksomhed og matematik, mens kommunerne tilbyder bonusser til undervisere, der flytter dertil fra en anden region. Litauen har udviklet et lærerprognoseværktøj, der leverer data til lærergrunduddannelsen. Der ydes også en indsats for at sikre en bedre tilpasning af videreuddannelsesprogrammerne til undervisernes behov.

I perioden fra 2015-2018 er udgifterne til førskolen og primærtrinnet øget i næsten alle EU-lande. Landene har også oplevet en lille stigning i udgifterne til sekundærtrinnet og de postgymnasiale uddannelser (ikke-tertiære), mens udgifterne til de videregående uddannelser er

faldet lidt. De fleste EU-lande har haft en stigning i antallet af elever fra 2013-2018. Set i lyset af det budgetmæssige pres og de demografiske tendenser er det vigtigere end nogensinde før at sikre, at uddannelsesforvaltningen sørger for en effektiv anvendelse af udgifterne, samtidig med at der sikres en ordentlig kvalitet. Dokumentationen viser, at flere udgifter pr. elev ikke automatisk betyder bedre uddannelsesresultater. I den forbindelse er nogle medlemsstater (Malta og Luxembourg) i færd med at forbedre deres eksterne evaluering af skoler og indsamle dokumentation vedrørende præstationsforskel for at kunne forbedre kvaliteten og mindske ulighederne. For at imødekomme de udfordringer, der er forbundet med det faldende antal elever og studerende samt den dårlige kvalitet af undervisningen i visse små, ofte landbaserede skoler, har Letland gennemført en konsolidering af skolenetværket, herunder ved at fastsætte minimumskrav til skoler og klassestørrelse. Kroatien udarbejder med hjælp fra Verdensbanken planer for at øge undervisningstiden, optimere skolenetværket og indføre moderne ledelsespraksisser. I Sverige arbejder myndighederne på de nationale mål og indikatorer for overvågning af skolernes aktiviteter med henblik på at øge ligheden og få en bedre forståelse af skolernes succesfaktorer. Østrig gennemfører reformer af uddannelsesforvaltningen for at give skolerne mere selvstyre.

Målværdien på 40 % for gennemførelse af videregående uddannelse blev nået. I 2019 havde 40,3 % af alle i alderen 30-34 år i EU-27 en videregående uddannelse (mindst ISCED 5). Det betyder, at EU-27 har øget andelen af folk med en gennemført videregående uddannelse med 9,2 procentpoint i det seneste årti. Blandt de lande, der tidligere havde en lav andel af folk med en gennemført videregående uddannelse, skal især Slovakiet fremhæves som en succeshistorie med en stigning fra 17,6 % til 40,1 % i løbet af det seneste årti. Der har også været tydelige fremskridt i Østrig (fra 23,4 % til 42,4 %) og Grækenland (fra 26,6 % til 43,1 %). Medlemsstaterne med den højeste andel af folk med en gennemført videregående uddannelse blandt de 30-34-årige er Cypern (58,8 %), Litauen (57,8 %), Luxembourg (56,2 %) og Irland (55,4 %). Følgende lande har den laveste score: Rumænien (25,8 %), Italien (27,6 %), Bulgarien (32,5 %) og Ungarn (33,4 %). Endvidere er der fortsat kønsforskelle i hele EU. I Estland, Litauen, Slovenien, Letland, Cypern, Polen og Finland er forskellen på mindst 18 procentpoint. Endelig er forventningerne til, at dårligt stillede studerende gennemfører en videregående uddannelse langt lavere (43,4 %) end for deres bedre stillede kammerater (82,3 %).

Målet for beskæftigelse blandt nyligt uddannede med en ungdomsuddannelse eller videregående uddannelse blev også næsten nået i 2019, hvor EU-27 var 1 procentpoint fra målet på 82 %. Selv om fremskridtene de seneste år er gået langsomt, er scoren i 2019 den højeste siden finanskrisen i 2008. Der er synligt højere beskæftigelse og lønstigninger for uddannede, navnlig fra de videregående uddannelser. Mange lande oplever dog betydelige uoverensstemmelser mellem arbejdsmarkedets behov og de universitetsuddannedes profiler. Navnlig er andelen af universitetsuddannede inden for naturvidenskab, teknologi, ingeniørvirksomhed og matematik blandt de laveste i Cypern, Nederlandene, Belgien, Malta og Danmark, hvilket fører til mangel på arbejdskraft. Flere medlemsstater (Letland, Grækenland og Polen) har indledt eller har planer om at gennemføre større reformer af de videregående uddannelser. Nylige foranstaltninger omfatter en styrkelse af kvalitetssikringsmekanismerne (Slovakiet, Nederlandene og Grækenland), indførelse af resultatbaserede finansieringsmodeller (Grækenland og Letland), udvidelse af studiestøttesystemer (Italien og Ungarn), øget deltagelse af studerende med handicap (Luxembourg) samt fremme af internationalisering og tiltrækning af udenlandske studerende (Grækenland, Slovakiet, Polen og Frankrig). Nogle lande har også arbejdet hen imod at øge kvaliteten og relevansen for arbejdsmarkedet for de erhvervsrettede uddannelsessystemer, f.eks. ved at etablere et nationalt overvågningssystem for erhvervsuddannede (Cypern), påbegynde registrering af de uddannede (Spanien), udvikle et arbejdsmarkedsbarometer (Tjekkiet), ajourføre den nationale klassificering (repertoire) af faglige rolleprofiler (Italien) og udarbejde en kvalitetsstrategi for erhvervsuddannelser (Finland).

Fremskridtene med hensyn til at øge deltagelsen i læring blandt voksne er gået langsomt i det seneste årti, og deltagelsen i de forskellige medlemsstater er fortsat meget ulige. I 2019 lå den gennemsnitlige deltagelsesprocent for EU-27 for voksnes deltagelse i undervisning på 10,8 %, hvilket er en lille stigning fra 7,8 % i 2010 og stadig langt fra målet på 15 %, som kun er nået af syv medlemsstater. Deltagelsesprocenten er lavest i Rumænien, Bulgarien, Kroatien og Slovakiet, hvor mindre end 5 % af de voksne deltager i undervisning. Dette skal sammenlignes

med deltagelsesprocenter på over 25 % i de lande, der klarer sig bedst, nemlig Sverige, Finland og Danmark. De lande, der har opnået de største forbedringer siden 2010 med over 5 procentpoint, er Estland, Finland og Sverige, hvoraf to af landene allerede var blandt dem, der klarede sig bedst i 2010. Nogle lande har truffet konkrete foranstaltninger med henblik på at støtte opkvalificering (Tjekkiet, Danmark og Slovakiet) eller øge adgangen til uddannelse, herunder gennem økonomisk støtte (Frankrig, Nederlandene og Tyskland). Flere medlemsstater fokuserede på at forbedre deres læringssystemer for voksne (Østrig, Finland og Estland).

SÅDAN FINDER DU OPLYSNINGER OM EU

Online

Oplysninger om EU er tilgængelige på alle EU's officielle sprog på Europawebstedet:
https://europa.eu/european-union/index_da

EU-publikationer

Du kan downloade eller bestille EU-publikationer gratis eller mod betaling på:
<https://publications.europa.eu/da/publications>. Du kan bestille flere eksemplarer af de gratis publikationer ved at kontakte Europe Direct eller dit lokale informationscenter (se https://europa.eu/european-union/contact_da).

